

מגד ירחים

כס"ד

עלון חדשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 122 ■ כסלו תש"ע

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

"תוהו ובהו וחושך על פני תהום; 'חושך' - זו מלכות יוון שהחשיכה עיניהם של ישראל" (בראשית רבה ב, ד). "שחרורו של רוח ישראל המיוחד במהרת הפנימית מעקת הרוח היוני המתהדר בפיפותו החיצונה שתחתיה שוכנת כיעור ופומאה - השחרור שזכנו לו על ידי ההתעוררות הקדושה של תחיית הרוח הלאומי על ידי גיבורי קנאת הקודש החשמונאים הכוהנים הקדושים, הניח את חותמו על מהלך הדורות לכל הזמנים. ההתנגשות של רוח יוון עם רוח ישראל, זהו פרוצס (תהליך) שאינו פוסק עד אשר יפוח היום הגדול, אשר בו יהיה נצדק קודשי"

מאמרי הראי"ה, עמ' 150

חודש כסליו - ניצחון ההתחדשות הישראלית על הקיפאון היווני

בספר יצירה (פרק חמישי וראה פירוש הרמ"ק שם) מופיעה הקבלה מרתקת בין חודשי השנה לבין אותיות מסוימות מן הא"ב העברי. כל חודש והאות המיוחדת לו, כל חודש והמהות הרוחנית הייחודית שלו. ברשימה זו האות נ' מופיעה בהתאמה לחודש חשוון ואילו חודש כסליו מוצמד דווקא לאות ס'. הגמרא במסכת ברכות (ד, ב) מגלה כי האות נ' מבטאת 'נפילה', כרמוז בפסוק 'נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל' ולכן דוד המלך לא מנה את האות נ' במזמור 'אשרי יושבי ביתך'; וממשיכה הגמרא שם: "אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקדש שנאמר 'סומך ד' לכל הנופלים". כלומר אם האות נ' מבטאת נפילה הרי האות ס' היא הסומכת את הנפילה, היא הרפואה הסועדת את אותה נפילה.

מהי 'נפילה' ומהי 'סמיכה'? הנפילה האנושית היא במידה רבה תוצאה של ייאוש מן העולם הזה. החוקיות הקבועה של המציאות הטבעית, היות העולם החומרי גורם בלתי משתנה, החוזר על עצמו - יוצרים אצל האדם את התחושה כי מה שהיה הוא שיהיה. אין חידוש, אין מהפכות, אין יכולת פריצה של מגבלות הטבע או בלשון הפילוסופיה היוונית: 'העולם קדמון' - קפוא, מתכתי, חסר תקווה. תחושות מעין אלו מביאות את האדם לחוסר מעש, לישנוניות ולקהות חושים. לכן אומרים חז"ל (מדרש רבה, בראשית יז): "תחילת מפלה - שינה", השינה היא מצב של דעיכת הכוחות, ייאוש ונפילה. לעומת דברים אלו, מצאנו בדברי חז"ל, ביטוי נוסף (ברכות נז, ב): "חלום - אחד משישים (=בגימטריה ס') מנבואה". כלומר גם בתוך השינה קיים מרכיב מסוים של נבואה. למרות שהאדם ישן ומתנתק מן העולם הזה מתוך ייאוש, נפגש הוא עם מימד אחר הקיים במציאות - נבואה, חזון, חלום: האדם מפנים כי במקביל לחוקיות היבשה של עולם החומר, קיים גם רובד פנימי יותר; מהלך אלוהי שמוביל את העולם ליעדו - אל הטוב, אל האושר, אל פריצה מעבר למגבלות העולם הזה. רמז לדבר ניתן למצוא בעובדה שהאות ס' מופיעה פעם ראשונה בתורה בפסוק: "ונהר יצא מעדן... הוא הסבב את כל ארץ החוילה" (בראשית ב, יא).

במילים אחרות: יש מימד רוחני הסובב אותנו (נהדבר מבוטא גם בצורה הגראפית של האות ס'); במקביל למציאות הגלויה מצוי אור המקיף אותה, המחיה אותה והסומך אותה גם בעת נפילתה.

בלילה, בעת השינה, בחושך - שולטת התפיסה היוונית. אומרים חז"ל (בראשית רבה ב, ד): "תוהו ובהו וחושך על פני תהום; 'חושך' - זו מלכות יוון שהחשיכה עיניהם של ישראל". יוון מבטאת את התפיסה החומרנית, הרואה בפילוסופיה האנושית ובגוף החומרי את חזות הכול, אידיאולוגיה הטוענת שאין בעולם דבר מלבד הסגדה לחוקיות הקבועה והקפואה של עולם הטבע. חודש חשוון עלול ליצור תחושות כאלה אצל האדם: חודש עגמומי, גשום, שגרה שוחקת; האדם אומר אל עצמו: מה כבר ניתן לחדש; מה כבר יש בעולם מלבד מעגל חיים חדגוני ואפור; לכן, לאחר הנפילה של חודש חשוון - מגיעה הסמיכה של חודש כסליו.

בחודש כסליו חל חג החנוכה ומסתלק החושך של יוון. בחודש כסליו מתגלה האור הסובב את מהלך ההיסטוריה, הסומך ונותן ביטחון לאדם. יש לשים לב כי למרות ששמות החודשים הינם בבליים במקורם, עובדת קליטתם בעם ישראל מאפשרת לדרוש אותם מבחינה פנימית; בהתאם לכך ניתן להבחין כי השורש כ.ס.ל בעברית משמעו - מבטח. "ד' יהיה בכסלך"; (משלי ג, כו) "אם שמתו זהב כסליו וכו'". (איוב לא, כד) לאמור, חודש כסליו הוא חודש הביטחון: ביטחון כי האור יגרש את האפלה, ביטחון שהפנים יצח את החוץ, ביטחון שהערנות תחליף את הישנוניות - וביטחון שאנחנו נמצא את הכוחות לסלק את החושך שבתוכנו. חודש טוב!

הרב חגי לונדני

ר"מ בישיבת ההסדר חיפה ת"ו

לזכרו היקר של אבינו
 ר' דניאל בן חיים - עוזר ינובסקי ז"ל
 שלבו אפ"ל בשחרור הארץ, בבנין ירושלים,
 בחרות העם, באהבת ישראל
 לציון ל"ב שנים לפטירתו

חג האורים או חג האורות?

בהגברת החיוב והאור. מהו המקור ממנו ניתן לשאוב כוחות נפש ואור להתמודדות עם הרע והשלילה: מרן הרב זצ"ל מתאר בכתביו השונים שלוש אפשרויות ל"מקורות אור":

מקור האור הראשון, נמצא בהבדל שבין גבורת שעה לגבורת נצח, בדרך שמבטא זאת הרב בפתגם חודש כסלו (תרע"ב) "גבורת אמת תמצא רק במקום שאור אלוקים שמה". גבורת החשמונאים שואבת את כוחה מ"גבורת אמת" שמקורה באלוקי ישראל הנצחי. גבורה זו קיימת לעד בניגוד לגבורת היוונים החולפת והזמנית. עם ישראל מפיץ את אור אמונתו מכח דביקותו בבורא עולם.

מקור האור השני, נמצא בפך השמן הקטן המונח בחותמו של כהן גדול. פך שמן זה לא יכולים היו היוונים לטמא. במאמרו "פך השמן" (מאמרי הראייה, עמ' 152-153) מזהה הרב זצ"ל מקור אור זה בעומק הנשמה היהודית "בעת ההיא בעת המהומה והמבוכה, כאשר סדרי החיים היוונים נתפשטו בארץ ישראל למכביר, ונשאר רק ברק האמונה הפנימית השוכנת בלב הישראלי, היה האות בדוגמת פך שמן קטן". בד בבד נשאלת השאלה כיצד יוכל האור הזמני להתמיד לאורך ימים: תשובת הרב: "הספיק זה הפך הקטן להדליק ממנו שמונה ימים, הרומזים על הארכת הזמן עד עבור כל תקופת ההווה ובאה תקופת העתיד הנאדרה בקודש, שהארץ תמלא דעה את ה' כמים לים מכסים".

בביאורו של הרב לנוסח ברכות הדלקת נר חנוכה ניתן לראות מקור שלישי ליכולת הראיה החיובית שלו. הקושי העיקרי עמו מתמודד הרב הוא נוסח הברכה בלשון יחיד למרות העובדה שהאדם מדליק נרות רבים. בתשובתו, הרב מסביר את חשיבות המחלוקת והבירור הפנימי כמצב ראשוני רצוי המעצים את ערכה של כל דעה ומונע את טשטוש האמת הנמצאת בכל דעה: "בטרם הוכרה התכלית העליונה של החיים נראים לנו כל אלה האורות הרבים בפרטיותם כאילו הם דברים נפרדים, וצריכים הם להיות עומדים בפירודם כדי שלא תימחה צורת כל אחד מהם".

המטרה הסופית היא התאחדות כל הנרות

הטומאה והרשע - "באו בניך לדביר ביתך וטיהרו את מקדשך" - רק אז הדליקו החשמונאים את אור התורה וסילקו את הטומאה.

מהי המסקנה העקרונית לימינו ממלחמת החשמונאים בשעתם: האם נכון לאמץ את דגם פעולתם ולהשתמש באש כדי לבער את הרע, או שמא מדובר בפעולה חד פעמית שאין להסיק ממנה לדורות. לשאלה זו מתייחס הרב ש"י זיין בספרו "לתורה ולמועדים", עמ' 325-327: "בית שמאי סבורים כי אי אפשר לאדם להתרומם לאור העליון אלא אם כן ישרוף את כוחות הרע שבקרבו... בית הלל סבורים כי על ידי אור התורה נגרש את החושך של הרע. מעט אור דוחה הרבה חושך... כל מה שמשתמשים יותר ב"נר מצוה ותורה אור" מוסיפים יותר אור והלכה כבית הלל". שתי גישות עקרוניות להתמודדות עם יצר הרע תוארו לעיל. הגישה האחת דוגלת ב"מלחמה חזיתית" עם יצר הרע, הגישה השנייה מצדדת

אחד היסודות העיקריים בעולם הטבע הוא יסוד האש. ניתן להשתמש באש לפעולות חיוביות: חימום, הפצת אור ובישול אוכל, וניתן להשתמש באש גם לפעולות שליליות: שריפה וכליון. הדלקת הנר והשימוש באש הן פעולות הלכתיות מרכזיות בחג החנוכה, ואלו מעוררות למחשבה רחבה יותר, שעיקרה אופי התמודדותנו עם מציאות שלילית וקיום הרע בעולם: האם משימתנו לעקור את הרע ולשרוף אותו, או שחובתנו להרבות אור שיביא לסילוק החושך ולייצור מציאות חיובית: האם קיימים בנפשנו ובתשתית החינוכית שלנו כוחות המאפשרים "שימוש חיובי" באש, או שמא עיקר מגמתנו ומשימתנו לעסוק בהשמדת כוחות הרשע וביעורם מן העולם.

בחינה היסטורית של מלחמת מתתיהו החשמונאי ובניו מלמדת כי לכתחילה השתמשו החשמונאים באש הקודש כדי לכלות ולבער את טומאת השלטון היווני ואת התרבות האילית. רק בשלב השני, לאחר ביעור כוחות

בשנת תרע"ג (1913) בוטל האיסור על הצבת ספסלים ברחבת הכותל. 9 שנים אחר כך חודש האיסור ע"י הבריטים בלחץ הערבים

” בכל עם, הפנימיות של חיי הקבוצה היא בצורה חיי הכלכלה והגשמיים. אולם ישראל, מבע נשמתם הוא הצימאון להרגיש בכל מרחבי החיים את הא-לוקים.”

” ראוי היה שהקדושה תהיה על כל האדם, שהרי קשר האדם עם ה' הוא למעלה מכל עם. אולם הקלקולים שבאדם השכיחו את הקדושה, ויצירה חדשה נעשתה בישראל, שדווקא ממקורה כל קודש יימשך.”

” הננו מתרוממים מאותה השפלות המחלקת בין הרוח ה"שמי" וה"ארי". את כל האדם ברא ה' בצלמו. אמנם הענפים הולכים זה לימין וזה לשמאל, אבל הכל עולה למקום אחד.”

אישים ואירועים

בחי מרן הראי"ה זצ"ל

מתוך עדותו של הרב בפני ועדת החקירה שמינתה הממשלה הבריטית, אחרי מאורעות אב תרפ"ט.

י"ח כסליו תר"ץ
1929

עדות ראשי-הרבנים לפני ועדת החקירה

ביום הששי, שבוע שעבר, דיומן הרב הראשי לא"י, מרן הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א למסור את עדותו, בקשר עם המאורעות לפני ועדת החקירה. ברצון הועדה היה לשמוע את עדותי של הרב בביתו אולם הרב וירר על כבודו ובהר להעיד בסומכי בפני ועדת החקירה.

סיר בויד מרימן, ב"כ הסוכנות היהודית, התחיל לחקור את כבוד הרב. סיר בויד: כבוד הרב, הידוע לך, כי הועדה הודיעה שהיא מוכנה לבוא לביתך כדי לשמוע את עדותך? -כן.

נדוע לי כי היה זה רצונך לבוא לכאן במקום שהועדה תבוא אליך? -כן. למה עשית כך?

- שניים הם הנימוקים שבגללם באתי להעיד. ראשית, נודע לי מתוך המכתב של נשיא הועדה, אשר הודיעני שהועדה מוכנה לבוא לשמוע את עדותי בביתי, כי לעדותי לא יינתן שום אופי פומבי. ואולם לפי הכרתי העמוקה כל מה שיש לי להגיד צריך להשמע בפומבי. אחד מדברי חז"ל היא: האמת אינה יראה ואינה ביישנית. והשנית: זהו בהתאם לכבוד שיש לחלוק לשופט, לעשות את כל האפשר כדי לנהוג בו כבוד. אפילו בימי בית המקדש שלנו כשהכהן הגדול היה צריך להעיד בפני בית הדין היה הוא מופיע בעצמו בפני השופטים.

נאמר כאן, כי ליהודים יש שאיפות בנוגע למקומות הקדושים של המוסלמים שבחאראם-אל-שריף. רוצה אני שכבודו יבאר לוועדה, מה הוא יחסה של הדת היהודית להקמת בית המקדש בירושלים: - את הדברים הקשורים בתקוות ישראל לגאולת הארץ שהובטחה על ידי נביאינו הקדושים יש לחלק לשני סוגים. הסוג הראשון מטפל בעיקר בענייני שמים, דברים אלה דומים ביסודם לכל הניסים שעשה ה' ליהודים בשעה שהוציא אותם ממצרים, ואלה הם עניינים שאין לאדם שליטה בהם. הגאולה הזאת שהובטחה תהיה דומה לימי היצירה עצמה.

כלום רק על עם ישראל חלה הגאולה או היא מתפשטת גם על שאר האומות?

- היסוד העיקרי הוא שהגאולה בידי המשיח תביא ברכה ושלוש לכל העולם על ידי שחרור העם היהודי.

כלום צריך שדווקא המשיח יבוא ליום הגאולה?

- אנו מאמינים, כי ה' ישלח את המשיח, שכל העולם יכיר בו ושעל ידו יתמלאו כל הברכות. כל הדברים האלה נוגעים לעניינים שבאמונה, והמטרה העליונה של התחיה תהיה בניין בית המקדש שיהיה משכן שלום לכל העמים.

המותר לעם היהודי עד ימות המשיח לעשות אילו צעדים גשמיים להקמת בית המקדש?

- צווי התורה הוא, שעד בוא יום התחיה אין אנו רשאים אפילו להכנס לחצר בית המקדש. אני רגיל בימי החגים היהודים, בשעה שהרבה יהודים באים העירה לשלוח להם אזהרה שלא ייכנסו למקום הקדוש הזה, מכיון שאין אנו ראוים לכך עד שיבוא יום הגאולה שאז ייעשה הדבר על ידי ה' בלבד, בלי שאנו נעשה איזה פעולה לדחות את הקץ.

האמרת את כל מה שהיה ברצונך להגיד על הצד הרוחני של הענין. ומה יש לך עכשיו להגיד על הצד השני?

- צווי מוחלט הוא לישראל שיהי מקושר בקשר תמידי עם הארץ הקדושה. זוהי מחובתו של עם ישראל להתאמץ, במידה שהדבר הוא בגדר כוחותינו, אם יש איזו חורבות ומקומות שממה בארץ הקדושה, ואם אפשר לעשות את הדבר בצדק, ליישב את האדמה השוממה. עלינו מוטלת החובה לסייע לארץ קדושה זו, שממנה יצאה האמת לכל העולם, להפוך אותה למרכז התרבות ולמקור תהילה. עלינו לעשות כל מה שבידינו, בכל הזדמנות, בהתאמות של שלום, כדי להגשים את הדבר בשלום ובכבוד בשבילנו ובשביל שכנינו.

כבוד הרב: האם זהו כל מה שיש ברצונך להגיד בעניין זה?

- יכולתי להגיד יותר אילו שאלוני, ואולם ברצוני רק לענות על השאלות שמציגים לי.

אמרת שפרסמת אזהרה למבקרים היהודים שלא ללכת לשטח החאראם מפני קדושתו?

- התכוונתי רק לשטח בית המקדש העתיק.

כן, מפני קדושתו, וכפי שאני מבין מפני הטומאה האישית?

- מכיוון שהמקום הוא קדוש יש צורך בטהרה מיוחדת שלא תתכן בלא סיועה של ההשגחה העליונה.

הכן היא מצות הדת היהודית לאסור עד יום הגאולה לכל יהודי להכנס למקום המקדש?

- זהו המנהג שלנו, ביחוד של היהודים החרדים.

”אהבת ישראל מחייבת כל

האדם כשהיא ממביעה שנאה לאיזה

אדם, סימן שלא נטהרה עדיין הנשמה.”

אורות, קמט

לנר אחד. כדי להגיע ליעד זה יש לפעמים צורך בפירודים ובידורים שיעמיקו את יסודותיה של כל דעה, מתוך המגמה לחבר את כולם בסופו של התהליך, ובדרך זו להראות את ההרמוניה השוררת בין האידיאות השונות. יכולת האדם להכיר בערך הפירודים, כשלב ביניים בלבד, יונקת מהשלום המאחד המתבטא בנר חנוכה האחד ובברכה האחת: "אבל הפירודים לא יהיו קיימים לעד שהרי כל זמן שיש פירודי דעות אין הקדושה מתבססת בעולם... כי כל המאורות כולם בכל פרטיותם הכל הם נר אחד על כן לא נרות נאמרו בברכה של חנוכה".

המבט החיובי וההתמודדות עם המציאות השלילית בדרך של "מוסיף והולך" ולא רק בדרך של מלחמה: "פוחת והולך", מהווים עיקרון חינוכי ואסטרטגי חשוב במערכת היחסים בין עם ישראל ואומות העולם. במאמרו "נר חנוכה" (מאמרי הראי"ה, עמ' 150-151) מתייחס הרב למערכת יחסים זו וכותב: "בעיתים נורמאליים הננו מרגישים בקרבנו אומץ של הכרזה פומבית, ידעו כל באי עולם המתהלכים בארצות החיים כי אור עולם לנו ומאתנו קרניים להנהיר בהם ועל ידם ארץ וחוצות".

לצערנו, יש מצבים בהיסטוריה של עם ישראל בהם אנו הופכים להיות "עם לבדד ישכון" שישנאה פראית על ישראל ועל גזעו המקודש" עוטפת אותנו מכל צד. במצבים אלו ההארה הרוחנית המסומלת בנר חנוכה איננה פונה כלפי חוץ אלא מאירה את עולמו הפנימי של עם ישראל "אז יפנה ישראל אל ביתו ואל שולחנו, אל קנייני תרבותו הפנימיים, אל טהרת רוחו... והנר הזה, סמל נצחוננו, מניחו על שולחנו... ועבור תעבור סערת הסכנה במהרה בימינו, ונשוב אל מצוות נר חנוכה להשיבה על מכונה".

פתחנו את מאמרינו בשאלה האם הדרך להילחם ברשעה היא באמצעות האור או באמצעות האור. ראינו כי הכיוון הבסיסי הוא השמדת הרשעה באמצעות נר מצווה והעצמת האור. היכולת להרבות את האור יונקת מתוך אמונה באלוקי ישראל ונצחיותו, שואבת את כוחה מעולם אמונה פנימי, ונשענת על עולם עתידי של שלום ושלמות המקרין על עולמנו העכשווי.

הרב ד"ר יוחאי רודיק
מפמ"ר למחשבת ישראל

הרב ד"ר דב (ברנרד) רעוועל

פרן (קובנה, ליטא) ח' תשרי תרמ"ה - ניו-יורק (ארה"ב) ב' כסלו תש"א

הרב ד"ר דב (ברנרד) רעוועל (רב) כיהן עשרים וחמש שנה כראש ישיבת ר' יצחק אלחנן (רי"א RIETS) ונשיא "מכללת ישיבה" Yeshiva College. הוא הכשיר דור שלם של רבנים לקהילות האורתודוקסיות באמריקה, והעמיד מוסד אקדמי ראשון מסוגו המשלב לימודים אקדמיים ותורניים. באותה תקופה בה הצליחו התנועות הרפורמיות והקונסרבטיביות למצוא מסילות לליבותיהם של יהודי אמריקה, הרב רעוועל היה החלוץ שייסד מוסד מתחרה להיענות לדרישות

קלמן מירסקי (תרפ"ז) שהיה מתלמידי מרן הראי"ה, ר' שמעון שקופ (תרפ"ט), ר' משה צצקס ועוד. (תרפ"ט-תש"א) ור' משה צצקס ועוד. נפנה עתה לקשר המיוחד שנוצר בין הרב דב רעוועל לראי"ה קוק זצ"ל: עם כיבוש ארץ ישראל על-ידי בריטניה ניסה הרב להקים את תנועת "דגל ירושלים" שחוד חנייתה היה ליצור "ישיבה עולמית גדולה ונהדרה" בירושלים, "ישיבה כללית מרכזית בעד כל ישראל". את תכניתו שלח הראי"ה לתלמידו ד"ר משה זיידל

שהתחיל אז לשמש כמורה לתנ"ך במוסדו של הרב רעוועל. זיידל השיב כי יש המוכנים לממן את נסיעתו של הרב לאמריקה כדי לסייע בידו לממש את תוכניותיו. לאחר זמן קצר העבירו הרבנים רעוועל ולוינטל הצעה לראי"ה לממן את הקמת הישיבה בעזרת תרומה משמעותית של האחים טרוויס, ולצערנו הפסדי ענק בעסקי הנפט בראשית שנת תר"פ מנעו זאת מהם.

ביום כ"ח טבת תר"פ התמנה הרב קוק לרב הראשי לירושלים, וב-ט"ז אדר א תרפ"א התחיל לכהן כרבה הראשי לארץ ישראל. לימים החריף המצב הכלכלי בא"י, ורבנים הפצירו בו לצאת לאמריקה למסע גיוס כספים. בתענית אסתר שנת תרפ"ד הגיע לניו יורק בראש משלחת חירום בה השתתפו: הרב אברהם דב שפירא, רבה של קובנה והרב משה מרדכי אפשטיין, ראש ישיבת סלובודקה. לקראת בואו ביקש הרב דב רעוועל מבוגרי ישיבתו להגיע לנמל לקבל את פניו. העיתון "ניו יורק טיימס" דיווח ש-350 מנהיגים יהודים הגיעו בספינה מיוחדת לקבלת פני האורחים, ו-50 מכוניות ליוו את הרבנים לקבלת פנים אצל ראש העיר. במהלך ביקורו לימד מספר שיעורים בישיבת רי"א והועלו רעיונות לשיתוף פעולה בין שתי הישיבות.

לאחר שובו של הראי"ה לירושלים, הם המשיכו להתכתב. ב-ט"ו אייר תרפ"ז שלח הרב רעוועל אל הרב הצעת תכנית מפורטת לשיתוף פעולה כדי ליצור "יחס הדדי ותמידי בין שני מרכזי התורה... להתפשטות התורה ולביצורה... לשותף את עבודת הישיבות בא"י ובחו"ל להגדיל תורה ולהאדירה". התכנון היה לחילופי ר"מים ותלמידים כדי ש"ידעו כאן את שיטת הלימוד של א"י ושל הדרת גאון", ואילו בארץ יכירו את "צורכי המקום" בארה"ב. כמו כן תכננו "שיתוף פעולה בקבצים ובספרים המוקדשים לתורה ולמדע", פרי הגותם של מורי "שתי הישיבות ותלמידיהם שיצאו לאור ע"י שתי הישיבות". תיאור מלא של הסיפור עם הפניות ביבליוגרפיות ניתן לקרוא במאמרי "הצעת שיתוף הפעולה בין ישיבות מרכז הרב ור' יצחק אלחנן" שהתפרסם לאחרונה ביטללי אורות, ט"ו, תשס"ט (עמ' 185-204).

הרב דב רעוועל זצ"ל נפטר בגיל 55 בתאריך ב' כסלו תש"א (1940). בספר זכרון בשם "אינדו" שיצא לאור על-ידי תלמידי ישיבת רי"א שנה אחרי מותו, הספידוהו תלמידיו והעלו על נס את תרומתו העצומה ליהדות אמריקה. בדברי ההספד של הרב יעקב לוינזון [לעוויןזאן] (נשם, עמ' 31-30): הוא כותב כי הרב דב רעוועל הוא "היוצר והמחולל של תקופה חדשה ביהדות האמריקאית. הוא היה ראשון שיצא אל יהודי אמריקה כאדריכל מומחה ועיבד תכנית וסדר למוסד תורה מודרני שיהיה בכוח לעמוד נגד הרחוקות הרעות המנשבות רוח רפורמה, רוח הדוחים ונודף טעם של קונסרבטיזם, ויהיה כוח המושך את הצעירים לקחת את הרבנות בתור עמדה בחיים וקרדוס לחפור בה. בפרוגרמה שלו העמיד בראש את לימוד התלמוד והפוסקים מפי ראשי ישיבה גאוני תורה, בשילוב לימוד ידיעות חילוניות בקולג' שיסד תחת הגג של לימוד התורה, השכלה מספקת להשפיע על הדור הצעיר בקהילותיהם, לדבר אליהם בלשונם ולפי טעמים".

ההולכות וגוברות לרבנים אורתודוקסים "מודרניים". ברבות הימים הפך המוסד ל"ישיבה יונברסיטי" ועיצב את היהדות האורתודוקסית המודרנית באמריקה. הרב ד"ר רעוועל נמנה על עורכי האנציקלופדיה "אוצר ישראל". מחקריו התמקדו בהתפתחות הפרשנות המקראית, תרגום יונתן, ספר יובלים, יוסיפוס פלוויס והשתלשלות ההלכה. על שמו נקרא בית הספר הגבוה למדעי היהדות ב"ישיבה יוניברסיטי" המעניק תוארים אקדמיים מדרגה שניה ושלישית. לציון יום הולדתו ה-100 הוציאה הממשלה בול מיוחד בערך של דולר עם דיוקנו. במאמר קצר זה נביא פרטים ביוגרפיים ונציין סיפור המוכר רק לבודדים, אודות יזמתו והצעתו של הרב דב רעוועל לשיתוף פעולה ממסדי עם הישיבה המרכזית העולמית שהקים מרן הראי"ה קוק זצ"ל.

דב רעוועל נולד בתאריך ח' תשרי תרמ"ה (1885) בפרן ליד קובנה שבליטא (אז רוסיה) שם כיהן אביו ר' נחום שרגא, ברבנות. נצר לשושלת רבנים מפוארת. הוא למד בישיבת טלז והיה מקורב לר' שמעון שקופ ולר' אלעזר גורדון וזכה לקבלת סמיכה לרבנות בגיל שש עשרה. בשנת תרס"ה נעצר בקובנה על-ידי משטרת הצאר באשמת הסתה עקב פרסומיו בעד הצדק החברתי. כשהשתחרר החליט להגר לאמריקה, שם התגוררה אחותו. בשנת תרמ"ו, בגיל 21, הגיע לניו יורק ולמד בישיבת ר' יצחק אלחנן. שם פגש את הרב דב אריה הכהן לוינטל, רבה הראשי של פילדלפיה, שהזמינו לגור בביתו ולשמש כמזכירו האישי. הרב רעוועל למד באוניברסיטת טמפל, ולבסוף סיים את התואר השני באוניברסיטת ניו יורק וקיבל את תואר הד"ר "במכללת דרופסי". במחקרו ביקש לדחות את טיעונו של אברהם גייגר שההלכה הקראית המשיכה את המסורת של הצדוקים.

בתאריך ה' תמוז תרס"ט נשא לאישה את שרה, הבת הצעירה במשפחת טרוויס שהיו מעמודי התווך בקהילה האורתודוקסית "בני אמונה" בטולסה, אוקלהומה. בזכות עושרם שעשו בעסקי הנפט, הם תמכו במפעלי צדקה רבים. ולהלן נזכיר כי האחים טרוויס באמצעות הרב דב רעוועל הציעו לממן את הקמת "הישיבה המרכזית העולמית בירושלים".

בשנת תרע"ה התמזגו ישיבת רי"א וישיבת עץ חיים ופנו לרב ד"ר רעוועל לקדם את המוסד כשילוב ייחודי של אורתודוקסיה מודרנית. הוא הגדיר את מטרותו כצירת "גשר שעליו יהיה אפשר להביא את התורה המאירופה לאמריקה, וללא פשרות לעשותה לגורם משמעותי בחיי יהודי אמריקה". כבר אז השתמש הרב רעוועל בצירוף החדשני "תורה ומדע" שעתיד להיחרט כסיסמתה של "ישיבה יוניברסיטי". כראש הישיבה ונשיא המכללה הוא העלה את רמת הלימודים הן מבחינה תורנית והן מבחינת ההכשרה האקדמית. בין הרבנים שהזמין מאירופה נמנים ר' שלמה פוליאצקי "העילוי ממיצי" (תרפ"א-תרפ"ח), ר' שמואל

מגד ירחים

עלון חדשי בהוצאת "בית הרב" רח' הרב קוק 9, ת.ד. 6275, ירושלים 91062 טל' 02-6232560 פקס' 02-6242908

www.moreshet.co.il/beit-harav • www.zahav.net.il/betharav

ניתן לקרא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il

עריכה: שושנה רייך עיצוב גרפי: אופירה קרקובר

הרב ד"ר נתן אופיר

מנהל "מאורות", ירושלים ת"ו